

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Економіка воєнного часу

УДК 330.341:316.4

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15663510>

Соціальна стійкість та інклюзія в умовах глобальних гібридних загроз

Близнюк Вікторія Валеріївна

д-р екон. наук, член-кор. НАН України, завідувач відділу соціоекономіки
праці ДУ «Інститут економіки і прогнозування Національної академії наук
України», вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2265-4614>

Бурлай Тетяна Вікторівна

д-р екон. наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу економічної
теорії ДУ «Інститут економіки і прогнозування Національної академії наук
України», вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4530-9151>

Гук Лариса Павлівна

канд. екон. наук, старший науковий співробітник відділу соціоекономіки
праці ДУ «Інститут економіки і прогнозування Національної академії наук
України», вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0143-077X>

Прийнято: 30.05.2025 | Опубліковано: 13.06.2025

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню деструктивних проявів на національному ринку праці, що підривають соціальну стійкість держави. Визначено та окресленню шляхи їх подолання в умовах викликів (по)воєнного*

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

часу. Використано матеріали міжнародних та національних соціологічних обстежень та дані Державної служби статистики, міжнародних організацій. Застосовано абстрактно-логічний, порівняльний метод, методи соціальних та статистичних спостережень.

Доведено, що ключовим чинником, який нерозривно пов'язаний із її соціальною стійкістю, є громадяни держави та згуртованість їх навколо спільної соцієтальної парадигми. Гібридні загрози повномасштабної війни спричинили значні демографічні збитки, що загострили трансформаційні процеси на національному ринку праці. Доведено, що сформувався дефіцит робочої сили внаслідок мобілізації військовозобов'язаних, відтоку цивільного населення з територій ведення воєнних дій та виїзду значної кількості працездатних громадян за кордон. Визначено, що важливим складником процесу подолання дефіциту робочої сили має стати комплексний підхід до зміцнення національного ринку праці за рахунок зовнішніх трудових резервів (повернення біженців з-за кордону, залучення до роботи в Україні громадян інших країн), та за рахунок внутрішніх резервів (осіб, що раніше не входили до робочої сили, зокрема, пенсіонерів, молоді, що навчається, осіб із інвалідністю, ветеранів/ветеранок з інвалідністю внаслідок війни тощо).

Розглянуто особливості галузевої та професійно-статусної диференціації заробітної плати. Окреслено деструкції на національному ринку праці, по'язані з оплатою праці керівників окремих державних підприємств і працівників відповідних галузей економіки. Пріоритетними шляхами подолання виявлених деструкцій вбачаються ті, що підсилюють соціальну стійкість держави та стосуються коригування системи оплати праці працівників бюджетного сектору та державних службовців.

Ключові слова: соціальна стійкість, дефіцит робочої сили, деструкції в оплаті праці, зайнятість осіб із інвалідністю, повоєнне відновлення

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Social resilience and inclusion in the face of global hybrid threats

Viktoriia Blyzniuk

Doctor of Science (Economics), Corresponding member of the NAS of Ukraine,
Head at the Department of Labour Socioeconomics, Institute for Economics and
Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine,
26, Panas Myrnyi Str., Kyiv, 01011, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2265-4614>

Tetiana Burlai

Doctor of Science (Economics), Associate Prof.; Leading Researcher at the
Department of Economic Theory, Institute for Economics and Forecasting of the
National Academy of Sciences of Ukraine,
26, Panas Myrnyi Str., Kyiv, 01011, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4530-9151>

Larysa Huk

PhD in Economics, Senior Researcher at the Department of Labour
Socioeconomics, Institute for Economics and Forecasting of the National Academy
of Sciences of Ukraine, 26, Panas Myrnyi Str., Kyiv, 01011, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0143-077X>

Abstract. *The article is devoted to the study of destructive manifestations in the national labour market that undermine the social stability of the state. The ways to overcome them in the context of (post)wartime challenges are identified and outlined. The materials of international and national sociological surveys, as well as data from the State Statistics Service and international organisations are used. The abstract and logical, comparative, social and statistical observation methods are applied.*

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

It is proved that the key factor that is inextricably linked to its social stability is the citizens of the state and their cohesion around a common societal paradigm. The hybrid threats of a full-scale war have caused significant demographic losses, which have exacerbated the transformation processes in the national labour market. It is proved that a labour shortage has been formed as a result of the mobilisation of persons liable for military service, the outflow of civilians from the territories of hostilities and the departure of a significant number of able-bodied citizens abroad. It is determined that an important component of the process of overcoming the labour shortage should be a comprehensive approach to strengthening the national labour market through external labour reserves (return of refugees from abroad, recruitment of citizens of other countries to work in Ukraine) and through internal reserves (persons who were not previously in the labour force, in particular, pensioners, young people studying, persons with disabilities, veterans with war-related disabilities, etc.).

The peculiarities of sectoral and occupational-status differentiation of wages are considered. The destructions in the national labour market related to remuneration of managers of certain state-owned enterprises and employees of relevant sectors of the economy are outlined. The priority ways to overcome the identified destructions are those that strengthen the social sustainability of the state and relate to the adjustment of the remuneration system for public sector employees and civil servants.

Keywords: *social sustainability, labour shortage, labour remuneration destruction, employment of persons with disabilities, post-war recovery*

Постановка проблеми. В Україні тривала криза нестабільності, пов'язана із гібридними загрозами повномасштабної війни, збурює трансформаційні процеси у соціетальній (у суспільстві в цілому) і соціально-економічній площині. З одного боку, це руйнівні економічні, соціальні та гуманітарні втрати, на відновлення яких упродовж поточного десятиліття

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

знадобиться близько \$524 млрд [1], що у 2,8 рази перевищує номінальний ВВП країни за 2024 рік. А з іншого боку, Україна демонструє надзвичайну соціальну стійкість, що дозволяє продовжувати протистояння, хоча перспективи залишаються дуже невизначеними. Розглядаючи можливість укладання мирної угоди, важливо акцентувати увагу на соціально-економічній відбудові в інтересах українського суспільства, що потребує чіткого визначення пріоритетів регуляторної спроможності утримувати як макроекономічну, так і соціальну стійкість в умовах (по)воєнних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку багатьох науковців, складовими соціальної та економічної політики в частині досягнення інституційної впорядкованості, загальної сталості та миру являється державне соціальне проєктування реальності з акцентуванням на національно укоріненому розвитку [2], використанні природних систем [3]. Потенційні загрози повоєнному відновленню економіки України та проблеми національного ринку праці розглянуті в роботах В. Близнюк, Т. Бурлай, О. Герасименко, А. Гриценко, А. Колота, В. Костриці, І. Петрової тощо [4–8]. Зарубіжні дослідники, розглядаючи питання підтримки соціальної стійкості, акцентують увагу на залученні людей з обмеженими можливостями до культурної та громадської діяльності та зменшенні нерівності [9–11]. Однак вбачається потрібним розширити дослідження сфери зайнятості, враховуючи чинники соціальної стійкості держави в умовах війни та повоєнних викликів. Особливої уваги та додаткового дослідження, зважаючи на важливість соціальної стійкості у критичних умовах сьогодення, потребують питання щодо формування дефіциту робочої сили та дисбалансів у сфері оплаті праці.

Метою даної роботи є дослідження деструктивних проявів на національному ринку праці, що є чинниками соціальної стійкості держави, та окреслення шляхів їх подолання в умовах викликів (по)воєнного часу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прямі економічні збитки, спричинені Україні воєнними діями у період 2022–2024 рр., оцінюються у

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

\$176 млрд. Головною ж втратою нашої країни, що підриває соціальну стійкість суспільства, є неоціненна втрата людського капіталу: люди, які загинули, особи, які змушені переїхати з територій ведення бойових дій, або особи, які постраждали внаслідок війни. Втрати людських ресурсів не можуть бути виправлені у найближчі часи, тому закладаються незворотні трансформації для українського суспільства загалом та національного ринку праці зокрема.

Масштабні воєнні дії та міграційні процеси обумовили перерозподіл робочої сили в країні та її зменшення до 15,2 млн осіб (на 2,1 млн осіб, або на 12%). Українські роботодавці вже сьогодні відчують дефіцит робочої сили, вигорання та втому співробітників. Тому важливим чинником підтримки соціальної стабільності, що має бути підґрунтям для економічного повоєнного відновлення, вбачається залучення на національний ринок праці робочої сили. По-перше, додаткові трудові ресурси можуть бути активовані шляхом мобілізації внутрішніх резервів із числа тих категорій населення, що раніше не входили до складу робочої сили, наприклад, осіб, які офіційно не працювали, здійснюючи догляд за непрацездатними (за дитиною до досягнення нею трирічного віку, за особами з інвалідністю); молодь, що здобувала освіту; пенсіонерів за віком; осіб із обмеженнями функціонування, зокрема ветеранів/ветеранок з інвалідністю внаслідок війни. По-друге, балансування національного ринку праці може відбуватися шляхом залучення зовнішніх ресурсів, зокрема, через створення умов для переїзду на роботу в Україну зовнішніх мігрантів – громадян інших країн та повернення з-за кордону українських громадян, які стали біженцями внаслідок війни.

Звіт УВКБ ООН показує помітну соціально-економічну вразливість українців, які мають тимчасовий захист у Євросоюзі: 40% з них живуть за межею бідності, а майже 60% працевлаштованих українських шукачів притулку працюють у галузях, що не відповідають їх освіті, кваліфікації і довоєнному професійному досвіду. При цьому працюючі українці з вищою освітою отримують мінімальні надбавки до заробітної плати – лише 16%

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

порівняно з 78% для місцевого населення приймаючих держав ЄС [12]. Таке становище українців, які мають тимчасовий захист за кордоном, може впливати на їх рішення щодо повернення додому після завершення війни. Очевидно, що вирішальним для уможливлення повернення українських громадян є наявність житла, інфраструктури, робочих місць, можливостей перекваліфікації та працевлаштування тощо.

З метою подолання дефіциту робочої сили на національних ринках праці фахівці департаменту економіки ОЕСР пропонують активізувати політичне втручання у перерозподіл ринку праці задля покращення якості і стабільності робочих місць, а не просто збільшення їх кількості [13; 14]. В Україні подолання дефіциту робочої сили розглядається, крім іншого, у контексті інклюзії осіб із інвалідністю, розширення за рахунок забезпечення у період після припинення воєнного стану ефективної (ре)інтеграції у національний ринок праці осіб з інвалідністю [15] й осіб, які мають статус учасника(ці) бойових дій.

Так, (ре)інтеграція осіб з інвалідністю у ринок праці вбачається дієвим інструментом розбудови соціальної стійкості держави та досягнення конкретних завдань соціетального цілепокладання. По-перше, це – посилення інклюзивності національної економіки України і суспільства в цілому в контексті ЦСР. По-друге, виконання зобов'язань, узятих Україною унаслідок ратифікації 2003 р. Конвенції МОП “Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів” № 159 [16], а 2009 р. – Конвенції ООН “Про права осіб з інвалідністю” і Факультативного протоколу до неї [17]. По-третє, залучення вітчизняних трудових ресурсів для повоєнного відновлення країни.

Люди з інвалідністю є цінним трудовим ресурсом. За даними соціологічного дослідження «Потреби людей з інвалідністю у засобах до існування та доступу до ринку праці в умовах війни в Україні», проведеного Громадською спілкою «Ліга сильних» [18], у 32% дорослих осіб із інвалідністю є вища освіта, у 45% – професійно-технічна; у 74% є постійний

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

доступ до Інтернету, тобто вони могли б працювати дистанційно. Цифровізація як тренд сучасного розвитку світової економіки сприяє різноманіттю форм дистанційної, зайнятості, роботи на цифрових платформах, що розширює горизонти інклюзивності для людей із особливими потребами [19]. Близько 70% опитаних людей із інвалідністю мають досвід роботи, однак серед робочої сили людей з інвалідністю приблизно половина не може реалізувати право на працю.

В Україні розрив у середньому рівні зайнятості між людьми з інвалідністю (20 % за оцінками вищезгаданого дослідження) та людьми без інвалідності працездатного віку (55,7 % у 2021 р. за даними Держстату) склав 35,7 відсоткових пункти (в.п.). Для порівняння: за даними Управління національної статистики Великої Британії в I кварталі 2025 р. цей розрив у зайнятості становив 27,9 в.п., рівень зайнятості серед людей з інвалідністю – 54,0%, а рівень зайнятості людей без інвалідності – 81,9%, всі ці показники серйозно перевищують українські.

В Україні актуальним напрямом подолання дефіциту робочої сили та посилення соціальної стабільності є залучення до робочої сили як осіб із інвалідністю, так і людей без інвалідності. Для швидкої адаптації в соціумі після повернення з війни та (ре)інтеграції у ринок праці ветеранів/ветеранок з інвалідністю внаслідок війни слід проводити активну професійно-трудову реабілітацію. Також необхідно розуміти, що суспільно важливим складником процесу подолання дефіциту робочої сили має стати комплексний підхід до зміцнення національного ринку праці за рахунок повернення зовнішніх трудових резервів із числа біженців, та за рахунок внутрішніх резервів.

З метою створення привабливих умов для залучення додаткових трудових ресурсів на національний ринок праці необхідно забезпечити в країні соціальну стабільність, одним із чинників якої є справедлива оплати праці. Диференціація заробітної плати може обумовлюватися складністю

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

виконуваної роботи, умовами праці, корегуватися попитом та пропозицією на певні знання й професійні навички у різних секторах економіки.

Галузева диференціація заробітної плати відображає відмінності попиту та пропозиції робочої сили, специфіку та складність робіт у різних сферах економічної діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності та середньої по економіці, Україна 2020 та 2024

Джерело: розраховано авторами за даними Держстату України

Традиційно високою в Україні є оплата праці в ІТ-секторі та у фінансовій сфері. З 2020 до 2024 року рівень середньомісячної заробітної плати штатних працівників у цих видах економічної діяльності порівняно із середнім показником по Україні зріс найбільш суттєво. Середньомісячна заробітна

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

плата в ІТ-секторі в 2020 році перевищувала середню по Україні в 1,72 рази, а в 2024 році – у 2,45 рази. У фінансовій сфері диференціація збільшилась з 1,76 рази у 2020 році до 1,93 рази в 2024 році. Вищою за середню по країні була середньомісячна зарплата у сфері професійної, наукової та технічної діяльності, у секторі держуправління й оборони. Стабільними показниками диференціації за рівнем заробітної плати відзначаються сільське, лісове та рибне господарства (0,8 від середньої в 2020 та 2024), промисловість (1,1 від середньої в 2020, 1,08 – у 2024 році).

Найменшою в Україні заробітна плата в 2020 році була у працівників сфери харчування – вона складала половину (0,52) від середньої, – у медичних працівників (0,76) та освітян (0,8). У 2024 році галузева диференціація найбільшою була в освіті, де працівники отримували заробітну плату в 0,68 рази меншу за середню по Україні. Віддаючи належне високій кваліфікації та інтенсивності роботи працівників ІТ-сфери, які у 2024 році отримували найвищу заробітну плату (у 2,5 рази вищу за середню), слід пам'ятати про важливість праці освітян, які закладають підґрунтя майбутнього, працюючи з молоддю та формуючи людський капітал сьогодні.

У сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності загальний рівень заробітної плати майже не відрізнявся від середнього по Україні: у 2020 році він становив 1,03 від середньої заробітної плати, у 2024 році – 1,01. Але саме у цьому сегменті економічної діяльності спостерігалися найбільші деструкції, пов'язані із диференціацією заробітної плати (рис. 2).

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

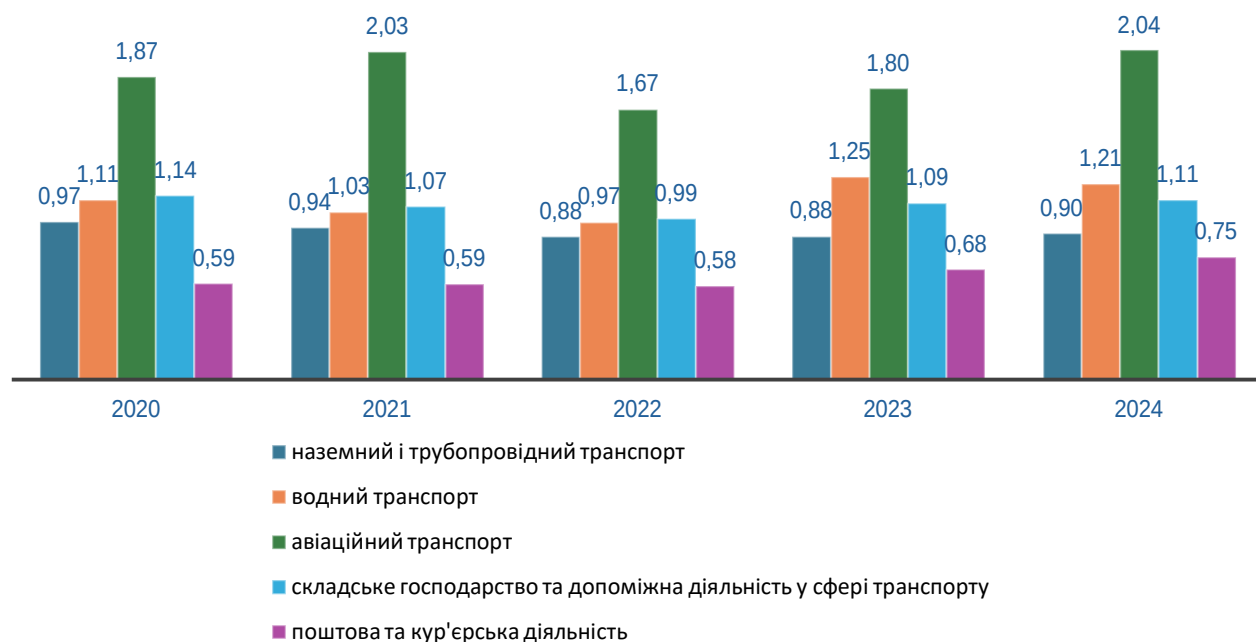

Рис. 2. Диференціація середньомісячної заробітної плати у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності та середньої по Україні

Джерело: розраховано авторами за даними Держстату України

Працівники сфери авіаційного транспорту за рівнем заробітної плати займали другу сходинку (поступаючись ІТ-фахівцям), у 2020 році вони отримували в 1,87 рази, а в 2024 році – у 2,04 рази більшу за середню по Україні зарплату. Разом із тим штатні працівники сфери поштової та кур'єрської діяльності у 2020–2022 рр. за свою роботу отримували найменшу зарплату в Україні: 0,58 (або на 42 % меншу) від середньої у 2022 році. Протягом 2023–2024 рр. цей рекордний розрив зменшувався і у 2024 році поштарі та кур'єри отримували заробітну плату тільки на 25 % нижчу за середню по Україні. Враховуючи надзвичайно високий рівень оплати праці керівного складу зайнятих у сфері поштової та кур'єрської діяльності, така диференціація закладає деструктивні елементи для відтворення потенціалу солідаризації в Україні.

Професійно-статусна диференціація заробітної плати. В Україні в останні роки шокуючих масштабів набули розриви в оплаті праці керівників і працівників державних підприємств (ДП) і компаній, що є наслідком грубого

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

порушення стандартного підходу міжкваліфікаційної диференціації зарплат (брутто) та, ймовірно, у ряді випадків – недостатнього контролю антикорупційних органів. Наведена в інформація щодо щомісячної оплати праці керівників державних підприємств експертно розрахована на основі представлених в системі YouControl даних поданих електронних декларацій про доходи та майно державних посадових осіб за 2023–2024 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Середньомісячна заробітна плата керівників окремих державних підприємств і працівників відповідних галузей економіки України, 2023–2024

№	Назва державного/публічного підприємства; галузь економіки	Середньомісячна заробітна плата керівника, тис. грн		Середньомісячна заробітна плата штатних працівників галузі, тис. грн		Співвідношення середньомісячної зарплати керівника та працівників галузі, разів	
		2023	2024	2023	2024	2023	2024
1.	НАК «Нафтогаз України»; промисловість*	1 780,8	2 092,5	18,4	23,2	96,8	174,4
2.	АТ «Укрпошта»; поштова та кур'єрська діяльність	1 870,0 (2020 р.)	нд	6,8 (2020 р.)	нд	275,0 (2020 р.)	нд
3.	НЕК «Укренерго»; промисловість*	нд	652,2 (червень)	18,4	23,2	нд	28,1
4.	ПАТ «НАЕК «Енергоатом»; промисловість*	393,3	559,2	18,4	23,2	21,5	24,0
5.	ДП «Ліси України»; сільське, лісове та рибне господарство	1 020,0	554,2	14,6	18,0	69,9	30,8

*Дані щодо галузі промисловості в цілому. Станом на травень 2025 р. останні дані щодо оплати праці працівників промисловості у розрізі її окремих підгалузей наявні лише за січень 2022 року.

Джерело: складено авторами на основі даних: система YouControl <https://youcontrol.com.ua/>; Державна служба статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Подолання описаної вище деструкції об'єктивно неможливе без відповідного корегування багаторічної практики затвердження фінансових планів (з потенційними корупційними ризиками) державних бізнес-структур – із відповідною фіксацією надвисоких зарплат їх керівників, – центральними

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

органами виконавчої влади, у відомчому підпорядкуванні яких ці структури перебувають. Економічно необґрунтовані розміри зарплат і надбавок в системі оплати праці викликають справедливе обурення в українському суспільстві, поглиблюючи соціальну роз'єднаність.

Висновки. Загострення зовнішньо-політичної ситуації та триваючі воєнні дії на території України підкреслюють критичну роль соціальної згуртованості у пом'якшенні впливу політичної нестабільності та важливість соціальної стійкості, що зміцнює соціальну інтеграцію та інклюзію. В Україні сформувалася низка чинників, що детермінують соціально-економічні нерівності в суспільстві та провокують деструктивні прояви у сфері зайнятості. По-перше, почуття соціальної несправедливості викликають перекося в оплаті праці, насамперед, професійно-статусна диференціація заробітної плати керівників окремих державних підприємств і працівників відповідних галузей економіки. По-друге, в критичних умовах воєнних потрясінь сформувався дефіцит робочої сили на національному ринку праці. Пріоритетними шляхами подолання виявлених деструкцій є

- удосконалення системи оплати праці працівників бюджетної сфери на основі підвищення розміру посадового окладу працівника І тарифного розряду Єдиної тарифної сітки до мінімального розміру заробітної плати, встановленого на відповідний рік;
- гармонізація (мінімізація різниць) встановленого на певний рік мінімального розміру заробітної плати та відповідних показників оплати праці, застосовуваних у Єдиній тарифній сітці розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери, а також Схемі посадових окладів на посадах державної служби з урахуванням сімей і рівнів посад, юрисдикції та типів державних органів;
- встановлення доплат до тарифних ставок (окладів, посадових окладів) працівників бюджетної сфери, що працюють на територіях, де ведуться (велися) бойові дії;

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

– стимулювання розширення трудового потенціалу України, наявні демографічні проблеми якої серйозно загострила повномасштабна війна, за рахунок ширшого залучення працездатних українців, які раніше не входили до складу робочої сили (наприклад, осіб пенсійного віку, осіб з обмеженнями функціонування), до національного ринку праці.

Подяки. Стаття представляє результати дослідження, виконаного в рамках наукового проєкту «Соціальна стійкість України в умовах війни та повоєнних викликів» (держ. реєстр. № 0124U004449), що фінансується за кошти спеціального фонду, отримані за рахунок зовнішнього інструменту допомоги ЄС для виконання зобов'язань України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

Список використаних джерел

1. Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024. *UNDP*. 2025, 25 February. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/ukraine-fourth-rapid-damage-and-needs-assessment-rdna4-february-2022-december-2024-english>
2. Heyets, V. Socialization of Nationally Rooted Development. *Science and Innovation*, 2025. 21(1), 3–16. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine21.01.003>
3. Membrebe Jr., Zosimo, J., Benito B., etc. Governance for Overall Sustainability and Peace: A Case Study of Ginatilan, Cebu's Natural Systems Utilization in the Philippines. *The International Journal of Social Sustainability in Economic, Social, and Cultural Context*. 2024. 20 (1): 47-81. DOI: <https://doi.org/10.18848/2325-1115/CGP/v20i01/47-81>.
4. Колот А.М., Герасименко О.О. Новітні формати організації трудової діяльності: природа, виклики, траєкторії розвитку. *Економіка України*. 2022. № 5. С. 59–76. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.05.059>

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

5. Kostrytsia V., Burlai T., & Blyzniuk V. (2024). The deformations of the institution of social dialogue in Ukraine as a factor of social desolidarization. *Economic Theory*. No. 3. P. 24–53. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2024.03.024>

6. Мобільність робочої сили України: тенденції та перспективи: кол. монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, д.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2023. 334 с URL: <https://drive.google.com/file/d/1eOGHzwohwV0fpUx1hWX05FISatuJgzc5/view>

7. Гриценко А.А. Стратегії економічної стабільності в нестабільному середовищі. *Економіка та прогнозування*. 2022. № 3. С. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2022.03.033>

8. Перегудова Т.В. Наслідки війни в Україні для національного ринку праці та напрями підтримки зайнятості. *Проблеми економіки*. 2022. № 2. С. 184–191. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-184-191>

9. Carnemolla, Ph., Robinson, S. & Lay, K. Towards inclusive cities and social sustainability: A scoping review of initiatives to support the inclusion of people with intellectual disability in civic and social activities. *City, Culture and Society*. Vol. 25, 2021, 100398. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2021.100398>

10. Okrožnik, D., Kopic, P. & Vodeb, K. Social sustainability discourse in cohesion policy: A critical review of Interreg Europe 2021–2027. *Development Policy Review*, 2024. 42, e12801. DOI: <https://doi.org/10.1111/dpr.12801>

11. Nilsson, C., Levin, T., Colding, J., Sjöberg, S., & Barthel, S. Navigating complexity with the four pillars of social sustainability. *Sustainable Development*, 2024. 32(6), 5929–5947. DOI: <https://doi.org/10.1002/sd.2982>

12. High employment rates, but low wages: a poverty assessment of Ukrainian refugees in neighbouring countries. *UNHCR Operational Data Portal*. 2025. 17 March. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/115013>

13. Causa, O., Soldani, E., et al. Labour shortages and labour market inequalities: Evidence and policy implications. *OECD Economics Department*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/14e62ec0-en>

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

14. Smith W. Impact of Political Instability on Social Development. *International Journal of Humanity and Social Sciences*. Vol. 3, Issue No. 2, pp. 56 – 70, 2024 DOI: <https://doi.org/10.47941/ijhss.2080>

15. Близнюк, В., Гук, Л., & Терюханова, І. (2025). Реінтеграція осіб з інвалідністю у ринок праці як умова солідаризації українського суспільства. *Економіка України*, 68(4(761), 71–89. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.04.071>

16. Про ратифікацію Конвенції про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів № 159 : Закон України від 06.03.2003 № 624-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-15#Text> (дата звернення: 21.05.2025)

17. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї : Закон України від 16.12.2009 № 1767-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text> (дата звернення: 21.05.2025)

18. Потреби людей з інвалідністю у засобах до існування та доступу до ринку праці в умовах війни в Україні. Соціологічне дослідження. *Ліга сильних*. 2024. URL: <https://ls.org.ua/potreby-lyudej-z-invalidnistyu-u-zasobah-do-isnuvannya-ta-dostupu-do-rynku-praczi-v-umovah-vijny-v-ukrayini/> (дата звернення: 26.05.2025)

19. Bezrukova N., Huk L., Chmil H. etc. Digitalization as a Trend of Modern Development of the World Economy. *Wseas Transactions On Environment And Development, World Scientific and Engineering Academy and Society*. 2022. vol. 18, pp. 120-129. DOI: <https://doi.org/10.37394/232015.2022.18.13>